

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia 18 (2020)

ISSN 2081-1861

DOI 10.24917/20811861.18.34

Jerzy Stefan Ossowski

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

ORCID 0000-0002-3039-3939

Krzysztof Maria Dmitruk (6 X 1939–8 V 2020)

Prof. zw. dr hab. Krzysztof Maria Dmitruk z zespołem pracowników naukowo-dydaktycznych Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie współpracował w latach 1994–1996, prowadząc seminaria magisterskie oraz wykłady monograficzne, na których prezentował rezultaty swoich wieloletnich dociekań naukowych poświęconych wiedzy o kulturze literackiej oraz antropologii literatury. Nad tymi zagadnieniami literaturoznawczymi prowadził studia w Instytucie Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk w Warszawie (1975–2002), by zgromadzone doświadczenia kulturoznawcze wyzyskać później podczas wieloletniej pracy dydaktycznej ze studentami i doktorantami Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie i na tamtejszym uniwersytecie (2002–2020). Dokonania naukowe uczonego odnotowuje słownik *Współcześni polscy pisarze i badacze literatury* (1994, t. 2) oraz Jego biografia pomieszczona w dedykowanej Jemu księdze jubileuszowej *Obszary kultury* (2011). Oba biogramy ukazują drogę K. Dmitruka od studiów polonistycznych (1957–1962) przez doktorat (*Twórczość Ludwika Stanisława Licińskiego*, 1969) aż po kierownictwo Zespołu Naukowego Literatury i Kultury XX wieku w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (1973–1975).

Rozprawa habilitacyjna *Literatura – społeczeństwo – przestrzeń: przemiany układu kultury literackiej* (1980) oraz zbiór studiów *Współczesne polskiej koncepcje kultury* (1990) dowiodły, że K. Dmitruk stał się jednym z najwybitniejszych polskich znawców wiedzy o kulturze literackiej, której metodologiczne podwaliny współtworzył w Pracowni Badań Kultury Literackiej IBL PAN, obejmując po Stefanie Żółkiewskim jej kierownictwo (1981–1987), aby – po przejściu do Pracowni Literatury Oświecenia IBL PAN – poświęcić się badaniom piśmiennictwa tej epoki i jej publiczności literackiej. Rozwijane w ostatnich dekadach ubiegłego stulecia rozległe dociekania naukowe Profesora koncentrowały się na procesach komunikacji literackiej, a więc analizach różnych aspektów systemowych i instytucjonalnych tychże procesów, poznawalnych w dynamicznych sytuacjach odbioru piśmiennictwa literackiego przez różne grupy społeczne.

Dzięki prowadzonym badaniom socjograficznym K. Dmitruk zyskał opinię uczonego, który podejmuje tematy ambitne, rozległe, dotychczas nieopracowane, a istotne dla dalszego rozwoju krytycznych analiz współczesnych koncepcji kultury

artystyczno-literackiej. Były to tematy interesujące dla socjologów literatury poszukujących odpowiedzi na pytania: „co ludzie – pisarze oraz czytelnicy książek i czasopism – robią z literaturą, i co literatura z nimi czyni”. Krótko mówiąc, chodziło o historiograficzną rekonstrukcję przemian społecznych funkcji literatury w czasie i przestrzeni.

Prezentowane na wielu konferencjach oraz w tomach zbiorowych prace K. Dmitruka z zakresu badań kultury literackiej i kultury popularnej – ale także te poświęcone twórczości Józefa Wybickiego, Ignacego Krasickiego czy Heleny Mniszkówny, a przy tym wszystkie zawsze oparte na rzetelnych i rozległych studiach źródłowych i dokumentacyjnych – weszły na stałe do kanonu literatury naukowej, potwierdzając Jego niespożytą pracowitość, rozległą erudycję, umiejętność budowania ujęć syntetycznych, a przede wszystkim odwagę i samodzielność wyważonego sądu naukowego. Owe prace poświęcone życiu literackiemu, publiczności literackiej, teatralnej, mecenatowi, cenzurze, nawet jeśli podjętej problematyki nie wyczerpywały, nie rozwiązywały do końca, zawsze miały wartość inspirujących rekonesansów, pobudzały do dyskusji, posuwały naprzód wiedzę z zakresu podejmowanej problematyki teoretycznoliterackiej i historycznoliterackiej. Nikt, kto w przyszłości zechciałby podjąć badania poświęcone kulturze literackiej Oświecenia i kulturze popularnej XX wieku, nie będzie mógł przejść obok prac Dmitruka obojętnie, bowiem nie tylko ujawniły dotkliwe niedostatki w naszej dotychczasowej wiedzy o pisarzach i piśmiennictwie minionych epok, ale równocześnie pokazały kierunki dalszych poszukiwań. Wskazały na możliwości wykorzystywania doświadczeń badawczych różnych teorii komunikacji literackiej, odbioru, różnych dziedzin i szkół metodologicznych – od strukturalizmu po hermeneutykę – wówczas szczególnie doniosłych i zajmujących pozycję kanoniczną w literaturoznawstwie.

Dla unowocześniania idei prasoznawczych, dla rozwoju historii czasopiśmiennictwa, sukcesywnie uprawianej w ostatnich dekadach ubiegłego wieku w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej WSP w Krakowie, osiągnięcia poznawcze interdyscyplinarnego paradygmatu wiedzy o kulturze literackiej, którego autor *Współczesnych polskich koncepcji kultury* był odkrywczym współtwórcą, miały moc inspirującą także dla studiów i prac z dziedziny historii książki, życia literackiego Krakowa, Lwowa i Wilna podejmowanych przez reprezentantów naszego środowiska: bibliologów i polonistów¹. W pamięci pracowników naukowo-dydaktycznych IBiIN WSP w Krakowie Profesor Krzysztof Maria Dmitruk pozostanie uczonym cieszącym się powszechnym szacunkiem, zaufaniem i sympatią, wnikliwym recenzentem prac doktorskich, cenionym i lubianym przez studentów, znakomitym wykładowcą, promotorem, erudytą i estetą, którego wyróżniała życzliwość w myśleniu o wielu z nas.

1 Seria interdyscyplinarnych rozpraw: *Kraków–Lwów. Książki – czasopisma – biblioteki XIX i XX wieku*, wydanych w Krakowie w latach 1988–2016.